

Uudenmaan liiton kommentit työ- ja elinkeinoministeriölle hallituskauden 2024–2027 aluekehittämispäätöksen painopisteluonnoksesta (DL 17.11.)

Valtioneuvosto päättää hallituskausittain valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä (ALKE-päätös). Aluekehittämispäätöksellä ohjataan eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen alueiden kehittämistä ja toimenpiteiden yhteensovittamista. Päätöksen valmistele TEM yhteistyössä muiden ministeriöiden, maakuntien liittojen ja muiden sidosryhmien kanssa syksyn aikana, ja hallitus päättää painopisteistä tammikuussa 2024.

Uudenmaan liitto on osallistunut valmisteluun Alueiden kehittämisen neuvottelukunnassa (AUNE) sekä sen valmistelusihteeristössä. Nyt päättyneellä kommentointikierroksella TEM on toivonut sidosryhmien näkemyksiä ALKE-päätösluonnoksen painopisteistä. Erityisesti näkemyksiä toivottiin siitä, minkä tulee muuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään. Vastauksia hyödynnetään ALKE-päätöksen valmistelun seuraavissa vaiheissa.

Tiivistetysti, Uudenmaan liitto esittää kommenteissaan, että

1. Päätöksestä puuttuu dynaamisuus, tavoitteellisuus, sekä aktiivinen kestävä kasvun näkökulma. On totta, että kaikki alueet eivät Suomessa voi kasvaa, jolloin näillä alueilla strategiana voi olla enemmänkin kestävä sopeutuminen vallitsevaan tilanteeseen. Kansallisessa mittakaavassa kestävä kasvu on kuitenkin edellytys, jotta tulevaisuudessakin voidaan ylläpitää hyvinvointia eri puolilla Suomea.
2. Aktiivinen kaupunkipolitiikka ja kasvavien kaupunkialueiden rooli on avainasemassa Suomen tulevaisuuden kannalta. Aluepolitiikkaan tarvitaan uudelleenarviointia ja niukat aluepoliittiset toimenpiteet tulee osoittaa sinne, missä vaikutus on suurin ja pysyvin. Uudenmaan liitto esittää, että hallitus laatii riippumattoman selvityksen, jossa Suomen aluekehittämispäätösten tuloksellisuutta peilataan pohjoismaisiin verrokkimaihin ja niiden toimenpiteisiin.
3. TKI-toiminnassa on pyrittävä kansallisen ja kv-vaikuttavuuden vahvistamiseen - rahoituksen määrällinen lisääminen kaikille alueille ei saa olla itseisarvo. TKI-rahoituksen kilpailullisten kriteerien jatkuvuus tulee varmistaa. Pienenä maana Suomen on järkevää keskittyä TKI-toiminnassa haasteisiin, joissa yhdistyvät globaali markkinakysyntä ja politiikan muutospainetta. On hyväksyttävä se, että menestyvimmat innovaatioekosysteemit sijaitsevat voimakkaasti kasvavilla alueilla, jotka kykenevät houkuttelemaan myös kansainvälisiä toimijoita.
4. Tällä hallituskaudella tehdään ratkaisut EU:n tulevan ohjelmakauden koheesiopolitiikasta osana EU:n tulevaa rahoituskehystä. Tähän tarvitaan alueiden keskinäistä ymmärrystä ja vastaantuloa, ei vastakkainasettelua. Maantieteellisesti koko Suomi on pieni ja vaikeasti saavutettava alue EU:n ulkorajalla, jonka kansainvälisellä saavutettavuudella on globaalisti suuri merkitys. EU:n tukipolitiikan näkökulmasta Suomen tulee näyttäytyä yhtenäisenä, eikä korostaa jakautumista maantieteellisiin NUTS2- tai ulkoraja-alueisiin ainakaan ALKE-päätöksessä.
5. Maahanmuutto, sekä työvoimakysymykset kumuloituvat absoluuttisesti nopeimmin kasvaville ja tiheimmin asutuille alueille, ennen kaikkea metropolialueelle. Samalla korostuu tarve löytää tapoja houkutella maahanmuuttajia myös kasvukeskusten ulkopuolelle muualle Suomeen. Tämä ei kuitenkaan saa tarkoittaa aluekehittämistyön massiivisimpien panostusten ohjaamista aidosti suurten ja nopeasti kasvavien maakuntien ulkopuolelle.
6. Monipaikkaisuuden lisääntyessä ja työssäkäyntialueiden laajentuessa on entistä tärkeämpää, että joukkoliikenteen yhteydet toimivat ja laaja-kaistayhteydet ovat kilpailukykyiset myös kasvumaakuntien tiheästi asuttujen kaupunkien ja maaseutujen välisillä alueilla.
7. Maakuntien rooli alueiden edustajina ja sidosryhm-yhteistyön kokoajina on keskeinen ja ministeriöiden ja maakuntien välistä vuorovaikutusta on tiivistettävä. ALKE-keskustelut tulee säilyttää maakuntakohtaisina. Kansallisen AKKE-rahoituksen jatkuvuus on turvattava valtion budjetissa turvattava, sillä se on osoittautunut tehokkaaksi maakuntaohjelmien toimeenpanossa.

Esitetyt kysymykset ja Uudenmaan liiton vastaukset:

1. Ovatko aluekehittämispäätökseen valmistellut 3 painopistettä, jotka kuvaavat aluekehittämisen keskeisiä painopisteitä hallituskaudella ja yleistä tavoitetilaa, kannatettavat ja aluekehittämisen kannalta relevantit?

Luonnoksen painopisteet; 1) Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto, 2) Kestävä elinvoima ja investoinnit sekä 3) Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt, ovat hyvä temaattinen lähtökohta valtionhallin hallinnon, maakuntien, kaupunkien ja kuntien pitkäjänteiselle ja hedelmälliselle yhteistyölle. Painopisteet jäävät nyt kuitenkin irrallisiksi kokonaisuuksiksi, vaikka niillä on paljonkin synergiaa, varsinkin, kun yhteinen johdanto ja kokoava tilannekuva puuttuvat alusta kokonaan. Esimerkiksi teema 2; hyvinvointi liittyy myös liikenteeseen, joka taas liittyy myös ilmasto- ja ympäristöteemaan 1: siis kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantaminen ja muutoin niiden edistäminen edistävät arkiliikkumisen lisääntymistä, jolla taas on yhteys hyvinvointiin ja terveyteen. Ja niin edelleen.

Painopisteiden sisältöön kaivataan fokusointia. On tehtävä valintoja, eikä ALKE-päätökseen kannata listata kaikkea ja kaikkea kaikille. Myöskään päätöksessä ei ole tarkoituksenmukaista mainita asioita, jotka eivät ole aluepolitiikan vaikutusvallassa (esimerkiksi työhön kannustava sosiaaliturva). Samalla rakenteessa jää epäselväksi, onko tavoitteena painopisteittäin jättää listaukset hallitusohjelmakirjauksista lopulliseen versioon, vai ovatko ne kirjattu ns. työvaiheen muistilappuina, tiiviimmän päätöksen valmistelua varten ja hyödynnettävissä myöhemmin tehtävään toimenpideohjelmaan. ALKE-päätöksen tulisi ensisijaisesti olla yleinen dokumentti, jossa hallitusohjelmaa ei enää toisteta, vaan päätös kokoaisi ylätasolla kansallisen ja alueiden yhteisen aluekehittämisen tahtotilan ja ylätavoitteet. Näin päätös antaisi vankemman pohjan myös maakuntaohjelmien tavoitteille ja toimenpiteille.

Valmisteluverkoston työpajassa 1.11. työstettiin jo joka painopisteelle yksi kokoava strateginen ylätavoite. Näiden lisääminen lopulliseen dokumenttiin jännevöittäisi ALKE-päätöksen tavoitteellisuutta.

2. Ovatko aluekehittämispäätökseen valmistellut poikkileikkaavat näkökulmat määritettyjen painopisteiden ja aluekehittämisen kannalta relevantit ja kannatettavat?

Kyllä ovat, oheisin täydennyksin ja nostoin.

Kokonaisturvallisuus; Ei vain itäraja, vaan Euroopan mittakaavassa koko Suomi on kokonaisuudessaan EU:n ulkoraja-alueita ja maantieteellisesti pussinperällä. Modernissa maailmassa merkittävimmät ilmiöt, niin hyvässä kuin pahassa kohdataan usein ensimmäisenä kaikkein isoimmissa väestökeskitymissä, ei harvaan asutuilla alueilla. Tiheimmin asutut alueet Suomessa ovat keskeisiä hallinnon, elinkeinoelämän ja kansainvälisen logistiikan keskittymiä ja siksi kriittisiä koko maan kokonaisturvallisuudelle ja huoltovarmuudelle. Myös Itämeren turvallisuuteen on panostettava. Suomen yhteyksien parantaminen manner-Eurooppaan pitäisi nostaa esiin: Rail Balticaa rakennetaan jo Baltiassa, joten TEN-T-uudistuksen linjaus Suomen ja Viron välisen yhteyden parantamisesta tunnelin tai muun kiinteän yhteyden kautta lisäisi Suomen kansainvälistä saavutettavuutta ja siten kokonaisturvallisuutta, huoltovarmuutta, logististen yhteyksien turvallisuutta ja ennakoitavuutta sekä sotilaallisen liikkuvuuden edellytyksiä. Suomen NATO-jäsenyyden myötä merkittävä osa NATO:n itärajasta on Suomessa, joten Suomen saavutettavuudella Euroopasta on globaalisti suuri merkitys.

Kansainvälisyys, yhteistyö ja verkostot; EU:n (ja globaalimpikin) ulottuvuus jää koko päätöksessä erittäin kevyeksi, vaikka on koko Suomen ja alueiden tulevaisuuden aluepoliittisen menestymisen kannalta ensiarvoisen tärkeä teema. Yhteistyö kestävyysasteiden ratkomisessa, kyky hyödyntää ja päästä mukaan kansainvälisiin EU-tason verkostoihin sekä EU:n kilpaillun innovaatio-, liikenne ym. rahoituksen saannon kasvattaminen tulee olla Suomen keskeisiä menestystekijöitä. Suomen vahvimpien kasvukeskusten ja erityisesti metropolimaakunnan vahvat kumppanuudet relevanttien EU-alueiden kanssa ovat koko Suomen etu. Myös EU-tason vaikuttaminen tulisi ottaa huomioon hallitusohjelman mukaisesti; hallitus laatii vuosittaisen, konkreettisen EU-vaikuttamisstrategian Suomen edun kannalta keskeisistä EU-kysymyksistä, jotka kytkeytyvät EU:n tulevaan koheesiopolitiikkaan, mutta myös muihin aluekehittämiseen olennaisesti liittyviin politiikoihin. Verkostoissa myös vaikuttaminen EU-politiikkaan ja strategioihin sekä regulaatioon ja rahoitukseen on tehokkaampaa ja vaikuttavampaa.

Erilaiset alueet; tiheästi asuttujen ja kasvavien maakuntien ja alueiden haasteet, mutta myös mahdollisuudet tulisi olla vahvemmin esillä, myös itse painopisteissä. Lisäksi ilmastonmuutos vaikuttaa eri alueilla ja eri sektoreihin eri tavoin. Tulevaisuuden Suomen menestyminen edellyttää ymmärrystä siitä, että koko maan tulevan kasvun mahdollisuudet kumuloituvat ennen kaikkea tiheään asutuilla kasvualueilla, joilla luodaan edellytykset koko maan menestykselle. Näillä suurilla, urbaaneilla, jatkossakin kasvavilla kaupunkialueilla luodaan suuri osa Suomen BKT:stä ja tuotetaan eniten päästöjä, mutta myös mahdollisuudet ratkoa aikamme suurimpia kriisejä, kuten ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, ovat suuret. Tämän rinnalla maakunnat erilaistuvat, mutta myös kehittyneisyserot maakuntien sisällä. Esimerkiksi Uudenmaan sisällä alueelliset kehittyneisyserot ovat suuremmat kuin missään muussa maakunnassa, vaikka suurin osa Helsingin seudun ulkopuolisista alueista luetaankin kaupunkien läheiseen maaseutuun. Siksi maaseudun ja saaristoalueiden rinnalla myös kaupunkien läheinen maaseutu tarvitsisi omaa erityishuomiotaan päätöksessä ja aluekehittämisen toimenpiteissä.

3. Ovatko aluekehittämisen edellytyksinä kuvatut näkökulmat kannatettavat ja aluekehittämisen kannalta relevantit?

Työvoiman saatavuus, Osaaminen ja sivistys, Osallisuus ja Saavutettavuus sekä Veto- ja pitovoima ovat relevantteja.

Osaamisen strateginen tarkastelu sekä riittävien resurssien varaaminen sen toteuttamiseksi on edellytys sille, että Suomi pysyy kilpailukykyisenä esimerkiksi vihreän siirtymän markkinoilla. Samoin sekä kansallinen että alueellinen TKI-tavoite on hyvin kytköksissä osaavan työvoiman saatavuuteen - TKI-henkilöstöä on tulevana vuosina eläköitymässä mm. korkeakouluista.

Veto- ja pitovoima on Suomen tulevaisuuden menestymisen kannalta erittäin tärkeä, mutta sitä ei omana osionaan avata luonnoksessa lainkaan. Erityisesti vetovoiman näkökulmasta on relevanttia nähdä aluekehittämisessä metsä puilta; kuinka Suomi kokonaisuutena voi olla yrityksille, osaajille ja investoinneille houkutteleva kohdema, pitovoimassa korostuvat sitten enemmän alueelliset ja paikalliset tekijät (ilmapiiri, palvelut, jne.).

4. Puuttuuko mielestäsi jokin aluekehittämisen kannalta keskeinen näkökulma, jonka tulisi olla painopisteissä, poikkileikkaavissa teemoissa tai aluekehittämisen edellytyksissä? Mikä (perustele näkemyksesi)?

Tarvittava dynaamisuus ja tavoitteellisuus, sekä aktiivinen kestävä kasvun tukemisen näkökulma puuttuu. Luonnoksessa todetaan oikein, että alueellisen elinvoimaisuuden käsitettä on tarkasteltava laajemmin kuin kasvun näkökulmasta. On totta, että kaikki alueet eivät Suomessa voi kasvaa, jolloin näillä alueilla strategiana

voi olla enemmänkin kestävä sopeutuminen vallitsevaan tilanteeseen. Kuitenkin kansallisessa mittakaavassa kestävää kasvua tarvitaan, jotta tulevaisuudessakin voidaan ylläpitää ja lisätä kansalaisten hyvinvointia eri puolilla Suomea. Tämän ja tuottavuuden kasvun olisi tarpeen näkyä vahvemmin erityisesti kestävä elinvoima - painopisteen, mutta myös koko päätöksen sisällössä.

Edelliseen liittyen, Suomi on valinnut tavoitella edelläkävijyyttä vihreässä siirtymässä. 2020-luvulla tullaan tekemään ratkaisevat toimenpiteet ja investoinnit hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Tämä on tärkeää tuoda esille päätöksessä. Sillä on myös merkitystä hallitusohjelman korostaman positiivisen hiilikädenjäljen kannalta. Suomen kasvumahdollisuudet vihreän siirtymän markkinoilla on tunnistettu ja sitä tulee tukea kotimarkkinoilla ja pilotointiympäristöillä. Kilpailu Euroopassa ja globaalisti kestävässä energiaratkaisuissa edellyttää myös kansallista panostusta niihin, mukaan lukien vetytalous. Vastaavasti kestävä resurssien käyttö ja kiertotalouden edistäminen on kilpailukyvyyn kannalta tärkeää, ennakkoiden myös varautumista mm. kriittisten mineraalien saatavuuteen. Kiertotalous on tärkeä läpileikkaava teema esim. kokonaisturvallisuudessa, kv-yhteistyössä ja alueiden erikoistumisessa (eli poikkileikkaavissa näkökulmissa) sekä elinvoimassa, investoinneissa ja innovaatioissa, ympäristö-, ilmasto- ja luontokysymyksissä, hyvinvoinnissa ja työllisyydessä.

EU:n näkökulmasta Suomi on pieni, ja etäinen talousalue EU:n ulkorajalla, jonka tulisi aluekehittämisessä pyrkiä näyttäytymään yhtenäisenä, eikä korostaa toiminnallista pilkkoutumista vielä pienempiin alueisiin. Siksi ALKE-päätöksessä tulisi välttää kaikkinaisia mainintoja mistään maantieteellisistä aluejaoista, esimerkiksi poliittisesti intohimoja herättävistä NUTS2-jakoon viittaavista suuralueista maakuntien välisenä toimintatapana tai EU:n ulkoraja-alueiden elinvoiman vahvistamisesta (kohdassa kestävä elinvoima ja investoinnit). Euroopan mittakaavassa koko Suomi on ulkorajaa, jolle tarvitaan erityishuomiota EU:n vaikeasti saavutettavana ulkorajamaana.

Tällä hallituskaudella tehdään ratkaisut EU:n tulevan ohjelmakauden koheesiopolitiikasta, sekä laajemminkin EU:n tulevasta rahoituskehiksestä. Tähän tarvitaan alueiden keskinäistä ymmärrystä ja vastaantuloa, ei vastakkainasettelua. Suomi on geopolittisen kriisin ansiosta aiempaakin vaikeammin saavutettava "saarivaltio" EU:n ja NATO:n ulkolaidalla. Yrityksille kansainvälinen pelikenttä on yhtä kova, sijaitsivat ne sitten missä päin tahansa maata. Mahdollinen EU:n laajentuminen sekä Ukrainan jälleenrakennus vaatii rahoitusta. Koheesiopolitiikan rinnalla myös EU:n TKI-rahoituksen, maatalouspolitiikan ym. sektoreiden tulevaisuus on vaakalaudalla, ja mikä kaikki vaikuttavat yhteisesti myös koko Suomeen ja suomalaisiin alueisiin. Niukoilla resursseilla on haettava parasta mahdollista vaikuttavuutta. Tämä tarkoittaa myös aluepolitiikan perinteisen, 90-luvulla syntyneen ajattelutavan reivaamista. Niukat aluepoliittiset, ja myös muut resurssit ja toimenpiteet, on panostettava sinne, missä on suurin tarve ja saadaan suurinta ja pysyvintä vaikuttavuutta. Aluekehittämisen painopiste on siirrettävä jo kohti uutta luovaa, kestävää kasvua ja Suomen aluekehittämisen toimintamallia on päivitettävä nykyaikaan ja tulevaisuuteen katsovaksi.

Kaupunkipolitiikka jää luonnoksessa vähälle painoarvolle. Hallitusohjelmassa mm. todetaan, että "on tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja kuntien ja kaupunkien rooli kasvun mahdollistajana tunnustetaan". Tiheästi asuttujen ja voimakkaasti kasvavien alueiden ja seutujen rooli on keskeinen myös Suomen aluepolitiikan tulevaisuuden kannalta.

Niin ikään palvelusektorin ammatillisen osaavan työvoiman tarpeet eri maakunnissa on syytä huomioida vienti- ja teollisuusmaakuntien rinnalla, ja teollisuus- ja palvelualan yritysten rajanveto liudentuu kaiken aikaa. Yritysten avainosaaminen löytyy osaamisintensiivisiltä aloilta, kuten korkean teknologian teollisuudesta ja liike-elämän palveluista. Luovaa osaamista vahvistavissa ja eri alojen, esimerkiksi teknistä ja taiteellista osaamista yhteen tuovissa ekosysteemeissä on merkittävää taloudellisen kasvun potentiaalia. Myös tulevaisuudessa maakunnan yritysten menestys perustuu yhä vahvemmin korkean lisäarvon tuotteita ja palveluita tuottaviin aloihin.

ALKE-päätöksessä yhtenä näkökulmana tulisi näkyä myös valtionhallinnon uudistuksen vaikutukset, eli tulevat elinvoimakeskukset ja koko maan kattava virasto lupa-asioihin ja valvontaan. ELY:t ovat maakunnille tärkeä kumppani aluekehittämisessä.

Saavutettavuuden osalta luonnoksesta puuttuu kotimaisten yhteyksien rinnalla kokonaan kansainvälisten yhteyksien näkökulma. Kansainvälinen lentoliikenne ja toimiva satamaverkosto sekä logistiikan yhteydet on turvattava kaikissa olosuhteissa. Suomen kytkeytyminen kansainvälisiin liikenneverkostoihin kokonaisuutena korostuu aina vain isommin mm. Suomen maantieteellisen sijainnin, geopoliittisen tilanteen ja elinkeinojen näkökulmasta. Tässä korostuu erityisesti Suomen yhteys Baltian kautta manner-Eurooppaan ajankohtaisena mm. yhteisen työmarkkina-alueen tiivistämisen, NATO-jäsenyyden ja Rail Baltican rakentumisen takia. Baltian yhteydellä on suuri elinkeinopoliittinen merkitys mm. työvoiman saatavuuden ja matkailun takia.

Luonnoksessa mainitun saaristomeren rinnalla huomiota tulee kiinnittää laajemmin merialueisiin ja vesistöjen tilaan sekä pohjavesiin. Esimerkiksi Itämeren tila ja sen kautta kulkevat yhteydet ja saavutettavuus korostuvat geopoliittisen tilanteen muutosten takia.

5. Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto

a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Merkittävimmät päätökset ja ratkaisut ilmastotyön näkökulmasta tehdään tällä ja seuraavalla hallituskaudella. Vaikuttavuuden näkökulmasta suurimmat ratkaisut ilmastomuutokseen sopeutumisessa, ennakoivassa varautumisessa sekä päästöjen alentamisessa on toimeenpantava siellä, missä ovat suurimmat päästöt. Tässä tiheästi asuttujen alueiden ratkaisujen vaikuttavuus päästöihin, liikenneratkaisut, innovaatiotoiminta sekä muut toimenpiteet ovat merkittäviä koko Suomen kannalta. Tätä kautta Suomella on kaikki edellytykset olla globaalistikin merkittävä toimija osaamiseen perustuvan kestävä kasvun ja hiilineutraaliuden tehokkaana edistäjänä. Käyttövoimamuutos esimerkiksi henkilö- ja tavaraliikenteessä edellyttää kuitenkin vahvaa valtion panostusta, taloudellista tukea sekä mm. eri käyttövoimien yleistymisen ja jakeluverkoston osalta että energiaverkon ja sähkönsiirron osalta. Tarvitaan ilmastokestävää alue- ja kaupunkisuunnittelua. Lisäksi luontokadon pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden saavuttaminen vaativat myös paljon panostuksia.

Uudenmaan kannalta on tärkeää, että hallitus toteuttaa tavoitettaan luontokadon pysäyttämisestä. Etelä-Suomessa suojelualueverkoston pirstaleisuuden ja ilmastomuutoksen yhteisvaikutus vaikeuttaa tavoitteen saavuttamista. Luonnon monimuotoisuuden tilaa on parannettava niin, että Suomen eri alueiden luontotyypit tulevat otettua huomioon. On hyvä, että käynnissä olevia suojeluohjelmia (Helmi, METSO, NOUSU) jatketaan. Työn tulee olla jatkuvaa ja pitkäjänteistä. Investointiohjelman kertaluonteiset määrärahat ilmastotyöhön ja luonnontilan parantamiseen on jätetty suuruudeltaan avoimiksi, niiden riittävyys ja kohdentaminen vaikuttavalla tavalla tulee varmistaa.

Hallitusohjelmassa esitetään, että kokonaispinta-alaan perustuvat suojelutavoitteet eivät olisi tarkoituksenmukaisia, vaikka Suomi on jo sitoutunut kokonaispinta-alaan perustuviin kansainvälisiin tavoitteisiin. Ekologisten verkostojen näkökulmasta vain parhaimpien luontoalueiden suojaaminen ei enää riitä keinoksi, vaan suojelualueiden ulkopuolisilla toimilla on entistä enemmän merkitystä ja myös luontoarvojen tuottamista tulee vahvistaa.

b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimia tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Maakuntien mahdollisuuksia tukea alueensa vihreää siirtymää ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista tulee edistää valtioneuvoston toimilla. Maakuntatason hanketoiminnan rahoittamista tarvitaan jatkossakin. Luonnonsuojeluun ja luonnonhoitoon käytävissä olevia varoja tulee jakaa tasaisen vaikuttavasti kaikkiin Suomen maakuntiin, jotta myös eteläisen Suomen ainutlaatuisia luontotyyppisiä ja lajeja pystytään nykyistä paremmin turvaamaan ja niiden tilaa parantamaan.

Yhteys luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja ekosysteemien ilmastonmuutokseen sopeutumiskyvyn välillä tulee tunnistaa ja myös tästä syystä Etelä-Suomen ekosysteemien terveyteen tulee voimakkaammin panostaa. Metsien käytön rooli monimuotoisuuden tilan kehittymiselle tulee tunnustaa. On myös tärkeää tunnistaa tarve sopeutua ilmastonmuutokseen. Metsälakia tulee hallituskauden aikana päivittää ja metsien käytölle tulee asettaa ekologisesti kestävä ja pitkällä aikavälillä tuotantomahdollisuuksia ja hiilensidontaa ylläpitävät rajat.

Ennallistamisasetuksen kansallinen toteuttaminen tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä alueidenkäytön suunnittelun kanssa, eli sekä kunnat että maakuntien liitot tarvitaan mukaan työhön. Asetuksen aiheuttamat riskit muiden kestävyystavoitteiden osalta (mm. yhdyskuntarakenteen hajautuminen tai jääminen hajanaiseksi, pääkaupunkiseudun asuntojen riittävyys, liikenteen vaatiman tilan ja liikenteen tuottamien päästöjen kasvu, infrastruktuurin leviämisen ja ylläpitämisen kustannukset kunnille) tulee tunnistaa ja ottaa huomioon kansallisella tasolla.

Valtioneuvoston tulee edistää valtakunnallisten aineistojen ja mittareiden kehittämistä, jolloin mm. maakuntien luontotieto on keskenään vertailukelpoista. Mahdollisimman laaja kansallinen luontotieto on tarpeen, jotta myös yksittäisten hankkeiden maastokartoitusten tuloksia voidaan suhteuttaa kattaviin, laadukkaisiin aineistoihin.

6. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Johdannossa todetaan oikein, että maahanmuutto lisääntyy, mutta kohdistuu erityisesti pk-seudulle, ja että on tarvetta löytää tapoja houkutellessa maahanmuuttajia myös kasvukeskusten ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan saa tarkoittaa aluekehittämistyön massiivisimpien panostusten ohjaamista aidosti suurten ja nopeasti kasvavien keskusten ulkopuolelle. Kansainvälisen työvoiman osalta ennen kaikkea nopeasti kasvavat alueet ja niiden sisällä suurimmat kaupungit ovat avainasemassa, että heitä ylipäättään Suomeen saadaan. Niin ikään nopeasti kasvavien alueiden kasvavan maahanmuuttajaväestön kotouttaminen ja onnistunut integrointi työelämään muodostaa huomattavan potentiaalin koko Suomen kestäväälle kasvulle, työvoimatarpeelle ja työllisyysasteen kohottamiselle. Maahanmuuttajataustaisen väestön kotouttaminen tuo myös merkittäviä kustannuksia niille alueille, jonne maahanmuutto kohdistuu, ja tämä tulisi huomioida myös aluekehittämistyön panostuksissa.

Edellinen pätee myös työllisyydenhoitoon ja syrjäytymisen ehkäisyyn, suurin vaikuttavuus saadaan siellä, missä määrällisesti suurin tarve. Aluekehittämisessä olisi pyrittävänä tässäkin kansalliseen ja pysyvään vaikuttavuuteen, ja prosenttien sijasta katsetta olisi käännettävä kohti absoluuttisia määriä. Määrällisesti valtaosa Suomen vieraskielisistä asuu nopeasti kasvavilla alueilla ja maakunnissa. Erityisesti maahanmuuttajien ja nuorten pitkäaikaistyöttömyys ja syrjäytyminen on lisääntynyt hälyttävästi. Myös segregatio, jengiytyminen suurimmissa kaupungeissa on määrällisesti vakava ongelma, kuin myös esimerkiksi maahanmuuttajajanaisten

asema. Kyse on myös asukkaiden kokemasta turvallisuudesta. Tällä on suoria ja välillisiä heijastusvaikutuksia kaikille Suomen alueille ja koko Suomen työllisyydelle, verotuloille, yrittäjyydelle ja elinvoimalle.

Väestön hyvinvoinnissa tarvitaan huomiota alueellisen eriytymisen vähentämiseen sekä maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen lisäämiseen. Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset vaikuttavat jo nyt ja tulevat tulevaisuudessa vaikuttamaan yhä enenemissä määrin ihmisten hyvinvointiin. Lisäksi yksinasumisen yleistyminen, perhekoon pieneneminen, ikääntyminen ja maahanmuutto muuttavat asumistarpeita eri tavoin. Asuntorakentamisella tulee edistää yhdyskuntarakenteen kestävyttä sekä ympäristö-, talous- että sosiaalisesta näkökulmasta. Huolimatta siitä, että alueellinen eriytyminen on Suomen nopeimmin kasvavissa maakunnissa kansainvälisesti vertailtuna vielä vähäistä, huono-osaisuus eli pienituloisuus, työttömyys ja alhainen koulutustaso kasautuvat kuitenkin aiempaa selkeämmin samoille alueille. Asunnottomuus keskittyy Suomessa vahvasti pääkaupunkiseudulle.

Elinvoimainen maaseutu on elinehto Suomen hyvinvoinnille, mutta maaseutuun tulisi lukea sisälle myös etenkin kasvumaakuntien kaupunkien välinen, väestön vähenemisestä kärsivä maaseutu. Saavutettavuuden parantamisessa myös tietoliikenneyhteydet ovat tärkeitä ja digitaalisten ratkaisujen merkitys kasvaa edelleen. Paitsi sujuvan arjen, niin myös koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittinen tekijä on laajakaistayhteyksien kattavuus ja nopeus. Laajakaistayhteyksien tulee olla nopeasti kasvavien maakuntien reuna-alueilla yhtä toimivat kuin harvaan asutuissa maakunnissa.

Monipaikkaisuuden rinnalla myös päivittäiset työmatkat ja työssäkäyntialueet laajenevat. Esimerkiksi Uusimaa on lähes miljoonan työntekijän yhtenäinen työssäkäyntialue, missä n. 50.000 henkeä pendelöi tänne maakunnan ulkopuolelta. Sujuvat, kohtuuhintaiset metropolialueen sekä sisäiset että ulkoiset joukkoliikenteen matkakaketjut (erityisesti raideliikenne) ovat kriittinen tekijä koko Suomen elinvoiman kannalta.

b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimenpiteitä tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Maahanmuuttoon, ja osaajien houkutteluun on resursoitava Suomessa sinne, missä suurin potentiaali ja tarve. Oikein kohdistetuilla toimenpiteillä maahanmuuton pääkohdealueille saadaan suurinta, pysyvää vaikuttavuutta ja etua myös niiden alueiden näkökulmasta, jotka eivät ole maahanmuuton ensi- tai toissijaisiakaan kohdealueita.

- Hallitusohjelman kirjaukset työperäisen maahanmuuton edistämisestä mm. selvittämällä työperusteisen maahanmuuton osalta pitovoimaan vaikuttavat tekijät ja edistämällä niitä muiden toimijoiden kanssa.
- HO-kirjaus ulkomaisten tutkintojen tunnustamisen sujuvoittamisesta. Hallitus saattaa voimaan pysyviä ja vaihtoehtoisia malleja ulkomaisten tutkintojen täydentämiseksi, sekä että työvoiman kielitaidon turvaamiseksi molempien kotimaisten kielten koulutuksen ja kielitutkintojen tarjontaa ja laatua parannetaan.
- Esimerkiksi Talent Boostin kaltaiset toimintamallit tulisi resursoida mm. kasvukaupunkeihin oikeudenmukaisemmin suhteessa niiden maahanmuuttajataustaisen väestön määrään. Maahanmuuttajien yrityspalveluiden oikeudenmukaiseen resursointiin panostettava yhdessä valtion kanssa siellä, missä maahanmuuttajaväestön osuus on määrällisesti ja prosentuaalisesti suurin.

Työllisyysasteen 80 % prosentin tavoittelu hallitusohjelman mukaisesti, kohdistuen toimenpiteitä erityisesti sinne, minne absoluuttiset määrät ovat suurimmat, ja joihin kohdistetuilla toimilla saadaan suurinta vaikuttavuutta. Kolmannes Suomen työttömistä asuu Uudellamaalla, missä työttömyyden rakenne ei edelleenkään ole palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle. Samalla työttömyyden rakenne on huomattavasti vaikeutunut. Pitkäaikaistyöttömien määrä on lähes kaksinkertaistunut, ja joka kolmas työtön työnhakija on pitkäaikaistyötön (n. 30.000 hlöä).

- TE-uudistuksen toimeenpanon seuranta ja tukeminen ja yhdyspinnat hyvinvointialueisiin. Erityishuomiota tarvitsevat ne väestöpohjaltaan suurimmat maakunnat, joihin määrällisesti syntyy eniten TE-alueita (sekä hyvinvointialueita). Näillä alueilla ratkaistaan ja rakennetaan suurelta osin koko Suomen työllisyydenhoidon ja työvoiman saatavuuden perusta.
- Otetaan nopeasti kasvavat keskukset, missä työttömien määrä suurin, työllisyydenhoidon erityisalueiksi. Testataan ja pilotoidaan ennakkoluulottomasti kansainvälisten menestyvien verrokkiseutujen työllistämisen toimintatapoja ja laajennetaan onnistuneita Uudenmaan pilotteja tarvittaessa kansallisiksi.

Kehitetään joukkoliikennettä 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. MAL-sopimusmenettelyä jatketaan nykyisten kaupunkiseutujen kanssa, ja sopimukset linkitetään osaksi Liikenne 12:ta.

- Tuetaan uusilla älykkäillä liikenneratkaisuilla suurten, voimakkaasti kasvavien keskusten kestävä kasvua sekä henkilöliikenteen matkaketuissa ja tavaraliikenteen kuljetusketjuissa. Varmistetaan joukkoliikenteen tuki väestöpohjaltaan suurimmilla kaupunkiseuduilla ja työssäkäyntialueilla siten, ettei joukkoliikenteen palvelutaso ja kulkutapaosuus heikkene.
- Hallitus sitoutuu kaupunkiseutujen kasvun edellytysten turvaamiseen. Kestävin tapa hillitä kasvavien kaupunkiseutujen asumisen hinta- ja vuokrakehitystä on riittävän tontti- ja asuntotarjonnan varmistaminen. Jos kasvavaan asuntokysyntään ei kyetä vastaamaan riittävällä tarjonnalla, asuminen kallistuu nopeasti.

Laajakaistatukiohjelman jatkaminen kiinteiden yhteyksien rakentamiseksi alueille, joille ne eivät rakennu markkinaehtoisesti. Myös kaupunkien välinen maaseutu ja maakunnan sisäiset kehittyneisyyserot olisi huomioitava nykyistä paremmin tukikriteerien määrittelyssä.

Mittareita: osaavan työvoiman saatavuuden paraneminen, työllisyysasteen nousu ja työttömyyden kansallisen kasautumiskiirteen pysähtyminen metropolialueella (ml. pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat ja nuoret), väestön turvallisuudentunne on kasvanut suurissa kasvukeskuksissa, työmatkaliikkuvuuden julkisilla välineillä ja pendelöinnin määrän kehitys, monipaikkaisuuden lisääntyminen myös kasvumaakuntien reuna-alueilla.

7. Kestävä elinvoima ja investoinnit

a) Minkä tulisi muuttua (poikkileikkaavat teemat ja aluekehittämisen edellytykset huomioiden) nykytilaan verrattuna? Mitä painopisteeseen liittyviä muutostarpeita tunnistat, joihin tällä hallituskaudella tulisi puuttua, jotta aluekehittämisen tavoitteissa edistytään?

Kaikki alueet eivät kasva, osassa alueita väestö supistuu, toisaalla kasvaa. Siksi kestävä kasvun edistämistä tulee vauhdittaa kaikin keinoin niillä alueilla, joilla sillä saadaan suurinta kansallista vaikuttavuutta. Nyt Suomen aluekehittämisen painopiste on ollut aivan toinen, millä on vaikutuksia koko Suomen menestymiseen. Esimerkiksi Suomen ainoan metropolialueen kilpailukyky jää kaiken aikaa jälkeen eurooppalaisista verrokkialueista lähes kaikilla mittareilla. Koko Suomen elinvoiman ylläpito edellyttää ymmärrystä siitä, että kasvun mahdollisuudet kumuloituvat ennen kaikkea tiheään asutuilla kasvualueilla, joilla luodaan edellytykset koko maan menestykselle. Kasvavilla, tiheään asutulla alueella on kokoluokaltaan mahdollisuuksia, joiden hyödyntämiseen nyt tarvitaan voimakkaita aluepoliittisia panostuksia. Nämä hyödyt eivät jää paikallisiksi, vaan kumuloituvat kestäväällä tavalla koko Suomen tulevaisuuden eduksi.

TKI-toiminnassa on pyrittävä kansalliseen ja kansainväliseen vaikuttavuuden vahvistamiseen, eikä sen määrällinen lisääminen kaikilla alueilla saa olla itseisarvo, vaan voi lisätä tehottomuutta ja vääristää kilpailua. Pienenä maana on järkevää keskittyä TKI-toiminnassa haasteisiin, joissa yhdistyy globaali markkinakysyntä ja politiikan muospaine. Maailmanlaajuinen digivihreä siirtymä, terveys ja hyvinvointi ohjaavat satojen miljardien julkisia ja yksityisiä investointeja. Huipputason yliopistot sekä innovatiiviset yritykset pystyvät

parhaiten houkuttelemaan Suomeen kansainvälisiä osaajia yhteistyössä kaupunkien ja alueiden kanssa. On hyväksyttävä se, että suuri osa näistä toimijoista sijaitsee voimakkaasti kasvavilla alueilla, missä sijaitsee merkittävimmät, kansainvälisesti kiinnostavat TKI-toiminnan ekosysteemit. Esimerkiksi monille kv-yrityksille Suomen nopeimmin kasvava metropolialue on ainoa sijaintipaikka, ja kilpailevat lokaatiot löytyvät pääsääntöisesti muista Euroopan maista. Näiden alueiden T&K-toiminta johtaa yleensä usein merkittäviin, työpaikkoja luoviin teollisiin investointeihin muualla Suomessa. Kasvavilla kaupunkiseuduilla rahoituksella saadaan aikaan maailmanluokan ratkaisuja ja vaikuttavuutta koko Suomen kansantalouden eduksi.

Koulutuksen saavutettavuus ja korkeakoulupaikkojen kohdentuminen on tärkeä tekijä osaavan työvoiman saavutettavuudessa. Väestönkasvu ja työvoimapula ovat Suomessa on suurinta Uudellamaalla, mutta Uudenmaan osuus koko maan korkeakoulujen aloituspaikoista laskee kaiken aikaa. Käytännössä Uudenmaan toisen asteen ja korkeakoulujen opiskelupaikat eivät riitä uusimaalaisten nuorten tarpeisiin, kun hakijoita tulee samaan aikaan runsaasti myös muualta Suomesta. Aloituspaikkojen lisääminen Uudellemaalle on perusteltua Suomen kansainvälisen vetovoiman, korkeakoulutuksen saavutettavuuden, alueellisen tasa-arvon, työvoimakysynnän ja koko toisen asteen ja korkeakoulukentän rakenteellisen tasapainon kannalta.

Suomi kilpailee kansainvälisistä investoinneista globaalisti, eikä Suomi saa näyttäytyä maailmalle ainakaan kisaavien alueiden ”tukishoppailun” areenana. Kansainvälisten investointien näkökulmasta investointinyrkki on kannatettava hallituksen tavoite, johon tarvitaan myös alueiden yhteistyötä ja yhteistä tahtotilaa. Tämä on kriittistä koko Suomelle. Yritysnyrkkiin tulee lisäksi kytkeä myös muut kuin valtiolliset toimijat, eli kuntien viranomaiset (kaavoitus ym.)

b) Mikä tai mitkä olisivat keskeisimpiä valtioneuvostotason toimenpiteitä tämän muutoksen aikaansaamisessa tällä hallituskaudella? Miten edistymistä voidaan mitata?

Uudistetaan suomalaista aluepoliittista ajattelumallia tulevaisuuteen katsovaksi.

- Vaikutetaan aktiivisesti tulevan ohjelmakauden koheesiopolitiikkaan siten, että Suomeen allokoidavilla, todennäköisesti niukkenevilla rakennepoliittisilla resursseilla saadaan jatkossa suurinta kestävää vaikuttavuutta ja kasvua. Tämä on koko Suomen etu.
- Suomen hallitus laatii riippumattoman selvityksen, missä Suomen aluekehittämispanosten tuloksellisuutta ja kehitystä kokonaisuutena peilataan pohjoismaisiin verrokkimaihin ja niiden toimenpiteisiin. Tältä pohjalta arvioidaan puolueettomasti suomalaisen aluepolitiikan uudistamisen tarve ja toimenpiteet, joilla saavutetaan suurinta vaikuttavuutta Suomen tulevaisuuteen.
- Varmistetaan kansallisen aluekehityksen rahoituksen (AKKE) jatkuminen, riittävyys ja kohdentuminen niille seuduille, missä niillä on suurin vaikuttavuus ja tarve. Lisätään alueelliseen perusteisiin jaettavaan rahoitukseen kilpailullisia kriteereitä.

Huomioidaan hallituksen TKI-rahoitukseen liittyvät lisäykset ja muut kirjaukset:

- Varmistetaan TKI-rahoituksen kilpailullisten kriteerien jatkuvuus, ja vahvistetaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisia julkisia panostuksia TKI-toimintaan.
- Varataan osa T&K-rahoituksesta erityisesti yritysten kasvua tukeviin palveluihin, poikkitieteellisiin T&K-ohjelmiin sekä kaupunkien kehitys- ja kokeilualustatoimintaan.
- Varmistetaan yliopistosairaaloiden tutkimusrahoitus sekä kansainvälisen yhteistyön edellytykset. Rahoitus sisällytetään hyvinvointialueiden rahoitukseen. Pidetään huolta myös jatkokoulutuksen mahdollisuuksista yliopistosairaaloissa.
- Varmistetaan riittävän vastinrahoituksen avulla, että Suomi voi hyödyntää täysimääräisesti EU:sta saatavilla olevan kilpaillun rahoituksen. Jatkossa vastinrahoitusinstrumenttia tulisi kehittää niin, että sitä voisi hakea myös innovaatiohankkeisiin sekä niin, että myös alueet ja kunnat voivat sitä hakea
- kansallisten ja alueellisten innovaatiostrategioiden yhteyden ja kansallisen älykkään erikoistumisen koordinaation parantaminen

- kansallisen TKI-rahoituksen lisäämisen rinnalla tarvitaan alueellisesti ketteriä kokeilu- ja pilotointihankkeita, joita on voitu toteuttaa EAKR- ja AKKE-rahoituksella. Tärkeintä on varmistaa se, että rahoitusinstrumentit tukevat toisiaan ja osa rahoituksesta voidaan ketterästi jakaa alueiden kautta.

Panostetaan koulutustason nostamiseen sekä työvoiman osaamiseen yritysten tarpeisiin.

- Toteutetaan hallituksen sitoumus lisätä korkeakoulujen aloituspaikkoja. Tämän mukaisesti uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoitaan merkittävää työvoimapulaa. Tämän rinnalla nopeimmin kasvaviin, suuriin kasvukeskuksiin tarvitaan myös ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja, erityisesti lisääntyvän maahanmuuttajataustaisen väestön tarpeisiin.

Suomen saavutettavuus, vetovoimaisuus, kilpailukyky ja ulkomaisten investointien houkuttelu

- Toteutetaan Suomen hallituksen liikenneinvestointiohjelma
- Jatketaan HO-kirjauksen mukaisesti MAL-sopimusmenettelyä nykyisten kaupunkiseutujen kanssa, ja sopimukset linkitetään osaksi Liikenne 12:ta.
- Laaditaan kansallinen lentoliikennestrategia, jonka mukaiset HO-kirjaukset Helsinki-Vantaasta solmukohtana ja ensisijaisesti markkinaehtoisesta kotimaan lentoliikenteestä toteutetaan.
- Tuetaan Helsingin ja Tallinnan kaksoiskaupunkikehitystä satamien toimintaedellytyksiä parantamalla. Edistetään Tallinnan tunnelin suunnittelua ja toteutumista osana kaksoiskaupunkikehitystä ja TEN-T-verkon suuntaviivoja ja -rahoitusta.
- Valtion aluehallinnon uudistamisessa uusien elinvoimakeskusten henkilöresurssit ja palvelut resursoidaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti suhteessa kunkin alueen väestöpohjaan ja yritysten määrään
- yli ministeriörajojen toimivaan ”investointinyrkkiin” otetaan toteutukseen mukaan myös alueelliset toimijat ja kunnat.
- pitkäjänteisen teollisuuspoliittisen strategian laatimisessa Suomea panostetaan ensisijaisesti toimenpiteisiin, joilla saadaan mahdollisimman suurta, pitkäjänteistä vaikuttavuutta ja tulosta kansainvälisessä mittakaavassa. Alueet otetaan mukaan, mutta näkökulma pidetään kansallisena.
- Varmistetaan metropolialueen vetovoimaisuuteen ja Luodaan edellytyksiä maailman parhaan startup- ja kasvuyritysekosysteemin kehittymiselle (HO).

Kaupunkipolitiikan vaikuttavuuden vahvistaminen

- Hallitus vahvistaa kaupunkipolitiikkaa, joka rakentuu valtion ja kaupunkien välisen reilun kumppanuuden varaan. Valtion kaupunkipolitiikka käsittää toimia lukuisilta eri politiikan sektoreilta sekä eri kaupunkien kanssa toteutettavia erilaisia sopimuksellisia toimintamalleja.

Kaupunkien välisen maaseudun elinvoiman tukeminen

- CAP-ohjelman jatkuvuus: Tarkennetaan maaseudun kehittämisen tukien kohdentumista seuraavalla EU:n ohjelmakaudella siten, että myös kaupungeja ympäröivä maaseutu voi hyötyä tästä (HO).

Mittareita: Suomen kilpaillun EU-rahoituksen saannon kehitys, yritysten TKI-panostusten määrän kasvu, kv-investointien määrän kehitys, kansainvälisten matkailijoiden määrän kehitys, Suomen korkeakoulutettujen osuuden kasvu väestöstä, Suomen kansainvälisen vetovoiman kasvu – Suomen ainoan metropolimaakunnan sijoitus verrokkialueiden (mm. Kööpenhamina, Tukholma, Oslo, Tallinna, Amsterdam) kilpailukykyvertailussa eri mittarein.

8. Aluekehittämisen toimintatavat

a) Miten kehittäisit aluekehittämisen toimintatapoja tällä hallituskaudella - ovatko kuvatut toimintatavat relevantteja ?

Kyllä. Tämän lisäksi mm. aluekehittämislaki lähtee ensisijaisesti maakunnista alueiden edustajina ja maakunnan sidosryhmäyhteistyön kokoajana. Siksi myös ministeriöiden ja alueiden välisessä yhteistyössä tulee korostua vahvemmin maakuntien ja valtion välinen vuorovaikutus, toki erilaiset toiminnalliset ja edunvalvonnalliset verkostot huomioiden.

ALKE-keskustelut on tarpeen säilyttää jatkossakin maakuntakohtaisina (vrt. maakuntajohtajien kannanotto TEM:lle lokakuu 2023). Tätä kautta on voitu varmistaa, että jokaisen maakunnan omat erityispiirteet on pystytty käsittelemään tasavertaisesti, eikä valtion ja maakuntien säännöllisten keskusteluiden tavoite aitona, kunkin alueen erityispiirteet ja tarpeet huomioon ottavana aluekehittämisen foorumina heikenny. Valtion painopiste tulisi olla ALKE-keskusteluiden vaikuttavuuden vahvistamisessa, ei niiden valtiolle liian työllistäväksi koetun prosessin keventämisessä. Maakuntien liittoja ei myöskään edes mainita hallitusohjelmassa, mistä johtuen olisi tarkoituksenmukaista säilyttää ALKE-keskustelut maakuntakohtaisina.

Maininta siitä, että maakuntien ja ministeriöiden välistä yhteistyötä tulee vahvistaa, ja varata tähän tarkoitukseen resursseja on tarpeellinen. Resursseja tarvitaan sekä valtiolle säännöllisen vuorovaikutuksen syventämiseen ja kehittämiseen, mutta myös tasapuolisesti kaikille maakunnille valtion ja maakuntien yhdessä sovittavien toimien toteuttamiseen (esim. AKKE).

AUNE:n roolin vahvistaminen aluekehittämisen kokonaisuuden kokoajana ja linjaajana on kannatettavaa.

Kansallisen AKKE-rahoituksen jatkuvuus tulee turvata. Alueen kehittämisraha on toiminut nopeasti ja joustavasti kohdennettavana maakuntaohjelmien toimeenpanon välineenä, jolla pienillä panostuksilla aikaansaadaan merkittävä vipuvaikutus. Se tukee alueellisten osaamiskeskittymien vahvistumista ja kansainvälisten vihreän siirtymän investointien kotiuttamista Suomeen. Osana ALKE-keskusteluita se on tuonut valtion ja maakuntien väliseen yhteistyöhön systemaattisuutta, tiivistänyt yhteistyötä ja sen mitattavuutta. Varsinkin niillä alueilla, joilla rakennerahastovarojen tai muiden kansallisesti allokoitavien EU-rahoituslähteiden osuus on pieni, AKKE:lla on ollut merkittävä lisäarvo aluekehitystyön ja sidosryhmäyhteistyön vahvistamisessa.

b) Mitä aluekehittämisen toimintatavoilla tulee tavoitella?

Yhteistyön vuorovaikutteisuutta ja aitoa yhteistyötä ei voi koskaan liikaa korostaa. Lisäksi niukoilla resursseilla on haettava parasta mahdollista vaikuttavuutta. Tämä tarkoittaa myös aluepolitiikan perinteisen, 90-luvulla syntyneen ajattelutavan reivaamista. Aluepoliittiset resurssit ja toimenpiteet on panostettava sinne, missä suurin tarve ja saadaan suurinta ja pysyvintä vaikuttavuutta. Aluekehittämisen painopiste on siirrettävä jo kohti uutta luovaa, kestävää kasvua ja Suomen aluekehittämisen toimintamallia on päivitettävä nykyaikaan ja tulevaisuuteen katsovaksi. Voimakkaasti kasvavien maakuntien tarpeet ja mahdollisuudet on otettava aluekehittämisessä huomattavasti vahvemmin ytimeen ja niihin on uskallettava fokusoida niiden tarpeisiin. Näiden maakuntien kansainvälisen vetovoiman, työllisyyden, osaamisen ja menestyvän elinkeinoelämän heijastusvaikutukset näkyvät koko Suomessa.